

**Zápis ze setkání oborových didaktiků expresivních oborů
19.11.2012, Pedagogická fakulta UK v Praze**

Přítomní členové pracovní skupiny AK:

doc. PaedDr. Jan Slavík, CSc.
doc. PhDr. Tomáš Janík, Ph.D.
doc. PhDr. Michaela Píšová, M.A., Ph.D.
prof. PhDr. Zdeněk Beneš, CSc.
Mgr. Alena Nohavová, Ph.D. (tajemnice)

Přítomní didaktikové:

PhDr. Štěpánka Lišková, Ph.D.
doc. PaedDr. Marie Slavíková, CSc.
PaedDr. Alena Tichá, PhD.
doc. PaedDr. Hana Váňová, CSc.
PhDr. Blanka Knopová, CSc.
PhDr. Věra Uhl Skřivanová, Ph.D.
Mgr. Jindřich Lukavský
PhDr. Vladimíra Zikmundová, PhD.
Mgr. Kateřina Štěpánková
doc. PhDr. Marie Fulková, Ph.D.
Mgr. Lucie Jakubcová Hajdušková, Ph.D.
PhDr. Danuše Sztablová, Ph.D.
Mgr. Petr Exler, Ph.D.
doc. PhDr. Josef Valenta, CSc.
doc. Radek Marušák
doc. Mgr. Vladimír Richter
doc. Jitka Géringová, PhD.
doc. ak. mal. Ivan Špirk
Mgr. et MgA. Vachková
Mgr. Hana Němcová
prof. PhDr. Eva Jenčková, CSc.

Program zasedání

- 1. Reflexe stavu oborových didaktik v učitelské přípravě z pohledu AK.**
- 2. Shrnutí poskytnutých informací.**
- 3. Návrh minimálního standardu kvality OD expresivních oborů a jeho diskuse.**
- 4. Závěr a formulace dalších potřebných kroků.**

Prof. Nedělka přivítal přítomné účastníky setkání. Zdůraznil důležitost oborových didaktik a jejich provázanost s didaktikou obecnou, s pedagogickými a psychologickými předměty. Je potřeba rozvíjet kvalitní a funkční oborovou didaktiku, protože umění samo o sobě nestačí.

Doc. Janík omluvil ze zdravotních důvodů neúčast předsedkyně pracovní skupiny oborových didaktik AK prof. Stuchlíkovou, jejím jménem přivítal všechny přítomné účastníky a uvedl

záměr setkání. Cílem schůzek oborových didaktiků je zmapování stavu didaktik v jednotlivých oborech a založení prostoru pro komunikaci a spolupráci, jejímž výsledkem bude vytvoření *minimálního standardu* pro pregraduální studium a posléze pro postgraduální studium. Toto setkání je v pořadí čtvrté. První skupinou pro získání informací byli didaktikové dějepisu, následovalo setkání didaktiků občanské nauky, občanské výchovy, základů společenských věd, psychologie a etické výchovy. Před setkáním oborových didaktiků expresivních oborů proběhlo setkání didaktiků cizích jazyků.

Ad 1) Doc. Janík mluvil k prvnímu bodu jednání: **Reflexe stavu oborových didaktik v učitelské přípravě z pohledu AK.**

- Situace oborových didaktik (dále OD) z pohledu laické veřejnosti, poučené veřejnosti, zaměstnavatelů, pedagogické veřejnosti a AK.
- Učitelství a jeho profesionalizace versus deprofesionalizace.
- Model růstu vs. neoliberalistický model (Terhart, 2012).
- Aktuální dění: projekt Kariérní systém, akreditování učitelských programů (aktivita asociací PŘF, FF), utváření vědeckých a profesních platforem – např. při České asociaci pedagogického výzkumu, České pedagogické společnosti (viz např. monotematické číslo PedOr 2/2011)
- Co je oborová didaktika – charakteristika předmětu oborových didaktik jako vědních disciplín:
 - a) epistemologická analýza oboru,
 - b) studium ontogeneze oborového myšlení,
 - c) studium edukačního procesu,
 - d) studium pozice oborového vzdělávání ve společnosti.
- Co oborová didaktika není.
- Oborová didaktika je klíčová pro profesní identitu.

Viz ppt prezentace – příloha.

Ad 2) Doc. Slavík seznámil s **analýzou dotazníkového šetření** se zaměřením na didaktiku expresivních oborů s poukazem na široký rozsah jejich zájmového pole – člověk mezi lidmi v kultuře a umění:

- Historický kontext.
- Učitel v praxi ovládá polyfonii diskurzů oborů – je didaktikem
 - a) didaktická transformace obsahu,
 - b) didaktická znalost obsahu.
- Informace ke zpracování a analýze zaslaných údajů.
- Akreditovaná pracoviště, programy a obory.
- Předměty s oborově didaktickým zaměřením (příklady).
- Konsektivní vs. integrativní model, problém ne/formálního členění.
- Poměr didaktické a odborné složky (HV/VV).
- Personální zajištění.
- Profilující témata bakalářských a diplomových prací.
- Profilující témata zakládají součinnost.
- Silné a slabé stránky OD expresivních oborů.
- Koncepce OD ve vztahu k pedagogice a mateřským jazykům, ne-domluva?
- Koncepce OD ve vztahu k praxi, „lesk a bída praxe“.

Podrobněji rozpracovaná analýza výsledků je v ppt prezentaci – viz příloha.

Ad 3) Tematické oblasti diskuze (uvedeno bez jmen didaktiků, kteří se ptali či komentovali)
Požadavky AK týkající se akreditací

Dotazy a komentáře k akreditacím byly zaměřeny na problémy strukturovaného studia. Otázky, zda, resp. v jaké podobě, může být v Bc. stupni praxe nebo didaktika, problém integrity studia s ohledem na didaktiku (integrováný model učitelské přípravy) a přístupu k přijímacím zkouškám (například využívání vstupních testů ve spojení s talentovými zkouškami).

Doc. Slavík uvedl, že integrace didaktiky již na Bc. stupni je možná a – jak vyplynulo ze zasláných dotazníků – na řadě pracovišť realizovaná různými způsoby (např. zařazením předmětů s reflektivní a metodickou složkou, předmětů se zaměřením na personalizační a socializační stránku expresivní výchovy). Je však nezbytné hlouběji teoreticky propracovávat vysvětlení pro vztahy mezi didaktickou a dalšími stránkami oborů. Jejich propojení se v praxi uskutečňuje (jak vyplynulo z analýzy zasláných programů pracovišť), ale obtížně se formalizuje do jasné a dobře zobecnitelné podoby. Nejde o samotné předpisy, ale o to, jak vyprofilovat a vyjasnit obsah a strukturu oboru tak, aby bylo možné ji přesně teoreticky vymezit a prakticky zakotvit. Podstatné je citlivě vyvážit proporce mezi expresivní (neverbální, tvůrčí, uměleckou) a reflektivní (teoretickou a metodologickou) komponentou oborů.

Bylo zdůrazněno, že je potřeba nezaměňovat legislativní záležitosti a diskurz oboru, ale vytvořit mezi nimi soulad. Problémem v tomto směru je zacházení s terminologií, kdy obory dosud nemají dostatečně propracovaný a obecně užívaný terminologický aparát pro svou didaktickou složku. Vinou toho je oborově didaktický diskurs „slabý“, nedokáže se dost dobře uplatnit a prosazovat v akademické komunikaci, ani ve vztahu k praxi.

Doc. Janík: Co se očekává? Dostat se od formy k dobře zdůvodněnému obsahu a jeho struktuře. Obsahově zdůvodnit, proč je obor vystavěn právě tímto způsobem a ne jiným.

V této souvislosti připojujeme vyjádření prof. Stuchlíkové, která nemohla být účastna: Při posuzování žádosti je důležitá obsahová složka (smysluplnost, návaznost – zdůvodnění!). Z toho důvodu je potřeba vystavět žádost obsahově a zasadit do souvislostí. AK vydala doporučení pracovní skupiny, které v současnosti fakulty naplňují různým způsobem a existuje několik modelů. Jako potřebné se ukazuje domluva s pedagogicko-psychologickým základem (propojení, vyjednávání návaznosti atd.), která se stále nedostatečná. Důležité je posuzování žádosti jako celek. Viz http://www.akreditacnikomise.cz/attachments/219_informace_zadosti_struktur_programy_ucitelstvi.doc.

V souvislostmi s akreditacemi zazněla další témata – profil absolventa:

Zdůrazněna byla potřeba integrovat OD s dalšími předměty a profil budoucího absolventa by měl tuto skutečnost reflektovat.

Otázky didaktiky v Bc. stupni studia by měly být vyřešeny právě profilem absolventa.

Profil absolventa by měl reflektovat i potřeby praxe. Bylo připomenuto, že profil absolventa např. pro výtvarnou výchovu byl na žádost MŠMT vypracován již kolem r. 1995, ale návrhy poslané z kateder pak již nebyly nikdy využity a zapomnělo se na ně (i když je některá pracoviště dosud využívají).

Problém garance:

Jak může obor garantovat člověk jen s pedagogickým minimem? Je nutné vyjasnit a respektovat požadavky na garanci s ohledem na odborný profil garanta.

Komunikace s managementem fakulty, uměleckými školami a veřejností:

Na některých regionálních univerzitách se utvořily umělecké ústavy nebo fakulty z příslušných kateder pedagogických fakult, a tím vznikla řada personálních, ekonomických, organizačních i odborných problémů (mimo jiné proto, že se jedná o součásti univerzity, nikoliv o samostatné VŠ jako např. v případě AVU nebo AMU). Tam, kde tradičně existovaly samostatné umělecké školy, se tyto problémy neobjevují (jmenovitě byla uvedena Praha) a rozdílná profilace je jasná.

Na některých fakultách donedávna (nebo doposud) management fakulty nemá ujasněný přístup k OD a nepodporuje je, protože je nepovažuje za průkazný vědní obor (záměna s metodikou?), který by mohl produkovat hodnotné (mimo jiné ekonomicky hodnotné) výsledky.

Veřejnost se ptá, co a jak vzděláváme, když je v názvu Bc. studia je uvedeno „obor se zaměřením na vzdělávání“. Důležité je získávat podporu a argumenty, proč je didaktika Vv a Hv důležitá (např. hudebně-sociologické výzkumy aj.). Jedním z argumentů by mohly být regionální výzkumy uplatnitelnosti absolventů těchto oborů. Nejde o to, abychom reagovali na poptávku, ale být takový, aby poptávka byla.

Protože didaktika pracuje s celým socio-kulturním kontextem, je důležité formulovat i tuto skutečnost – didaktika expresivního oboru jako součást socio-kulturní přípravy učitele.

Je možné integrovat Vv a Hv a zdůvodnit to jinak než ekonomickými ukazateli?

Komplexita, interdisciplinarita:

Byl připomenut komplexní charakter expresivních oborů a jejich úloha v tzv. komplexním kurikulu všeobecného vzdělávání (komplexní kurikulum je mezinárodně užívaný název pro kurikulum s vyváženým podílem všech vzdělávacích a výchovných složek, nikoliv jen několika „preferovaných“ předmětů).

Učitel expresivních oborů musí zvládat „polyfonii diskurzů“ různých specializací uvnitř svého oboru a musí být k tomu patřičně svým profesním vzděláváním vybaven – proto je důraz na komplexitu důležitý (problém interdisciplinarit a transdisciplinární komunikace).

Problém praxí:

Součinnost oborové didaktiky s praxí a koncepce reflektivní praxe je všeobecně na pracovištích HV, VV a DV pokládána za klíčovou, jak vypovídají informace ze zaslaných dotazníků i průběh diskuse, ale naráží na mnoho problémů. Praxe se mnohdy vymykají z úzké součinnosti s oborově didaktickou přípravou, protože není obecně ujasněn a systemizován model reflektivní praxe, který by bylo možné v rámci fakult účinně realizovat. Chybí promyšlená a transparentní provázanost k obecné didaktice nebo pedagogice („nekomunikace“), není dost financí ani volných pracovních kapacit na podporu systematické a koncepční spolupráce oborových didaktiků s fakultními učiteli v praxi. Jedním z pomocných řešení by mohlo být bohaté využívání videozáznamů k reflexi praxe (videohospitace). Na provázanost oborové didaktiky s praxí je nutné zaměřit zvláštní pozornost při práci na standardech.

Komunikace mezi sebou:

Byla vyslovena potřeba opakovaného setkávání oborových didaktiků s jasným programem. Příležitosti k setkávání a komunikaci mezi oborovými didaktiky je práce na standardech. Současně s tím je možné co nejzřetelněji vymezovat požadavky na profilaci absolventů v oblasti jejich odborného kariérního růstu – tím vytvářet tlak na vzdělávání v Kariérním systému.

Jednou z otevřených – a doposud jen málo využívaných – příležitostí k odborné profilaci a komunikaci oborových didaktiků v expresivních oborech je připojení se do aktivit ČAPV (České asociace pedagogických výzkumů – sekce didaktiky).

ZÁVĚRY

1) V oblasti vnitřní komunikace mezi sebou:

- a) společná adresa je vytvořená, tím je otevřena příležitost ke vzájemné komunikaci;
- b) důležitými oblastmi komunikace jsou:
 - i. standardy, profil absolventa;
 - ii. obsahové zdůvodnění žádostí k akreditaci postavené na terminologii reflektující oborově didaktický obsah předmětu.

2) V oblasti komunikace s pedagogicko-psychologickým modulem studia:

domlouvat se na společných složkách obsahu, forem a metod.

3) V oblasti komunikace s veřejností:

- a) prof. Stuchlíková nabízí možnost podpory www stránek AK;
- b) využití konference ČAPV, na které je sekce oborových didaktik;
- c) probíhá i návrh na vytvoření přidružené asociace ČADV (Česká asociace didaktického výzkumu) v rámci ČAPV.

4) Požadavek na AK:

navrhnout způsob ekonomické podpory výzkumu v OD.